

1) Fortellinger i Genesis og Exodus, og å lese disse som historiske beretninger

I denne oppgaven vil jeg kort gjøre rede for et utvalg av fortellinger fra Genesis, med litt mer vekt på Exodusfortellingen. Jeg vil knytte opp utfordringer med å lese disse tekstene som historiske hendelser til begge.

I GT (*Det gamle testamentet eller den hebraiske bibel, men jeg vil henvise til GT resten av oppgaven*) står det mange fortellinger. Fortellingene danner en slags narativ sammenheng, og man kan kalle den felles store for "Den store fortellingen". Denne fortellingen strekker seg helt fra skapelsen, til frigjøringen av slavene i Egypt, til fangenskapet i Babylon. Disse fortellingene opptar altså de 4. Mosebøkene, som i jødedommen kalles for Toraen.

I 1. Mosebok står det blant annet om skapelsesfortellingen, om hvordan Gud skapte verden på seks dager, og hvilte på den syvende. Han skapte natt og dag, himmel og hav, dyrene, og mannen. Deretter skapte han kvinnen av mannens ribbein, og han plasserte dem i Edens Hage. Videre følger syndefallet, som er historien om hvordan mennesket ble syndefult, da Adam og Eva ble fristet av djevelen til å spise av et eple. Gud hadde sagt de ikke skulle spise av. Videre i 1. Mosebok kommer fortellingen om Noa og den store flommen, og fortellingene om Abraham og hans ætt.

Exodusfortellingen (2. Mosebok) er en paradigmatisk fortelling, og handler om et ny farao som kommer til makten i Egypt. Den nye faraoen ser i en drøm at en mann kommer for å velte han, og da han våkner blir han redd for at dette skal skje. Han berordner så alle nyfødte guttebarn til å bli drept, for å forhindre dette. Samtidig blir Moses født, og hans mor sender han i en kurv nedover Nilen så han kan slippe å bli drept. Kurven ender opp hos faraoen, og det er faraoens datter som finner Moses. Hun overtaler sin far til å adoptere Moses, og Moses vokser opp hos faraoen. En dag når Moses er ute og går, ser han en egypter som banker opp en israelitt. Moses griper inn for å redde israelitten, og ender desverre opp med å drepe egypteren med et uhell. Moses rømmer så til Midian, og søker ly hos en mann kalt Jetro. Etter flere år bestemmer Moses seg for å vende tilbake til Egypt, han er nå gift med Jetros datter. Han passerer Sinai-fjellet, og på toppen av fjellet ser han en brennende busk. Moses går bort til den brennende busken, og hører Guds stemme. Gud sier til Moses at han skal frigjøre israelittene fra slaveriet og fangenskapet de opplever i Egypt. Moses lytter til Gud, og prøver å overtale faraoen til å befri slavene sine. Gang på gang nekter faraoen, og Gud sender 7 landeplager for å få faraoen til å ombestemme seg. Nilen blir fylt av blod, fiskene dør, det kommer enorme mengder frosker, alt kornet blir spist opp av insekter og til slutt blir alle egyptiske guttebarn drept av dødsengelen. Israelittene har markert ytterdørene sine med blod, så dødsengelen passerer deres hus. Først da ombestemmer faraoen seg, og lar Moses forlate Egypt med folket. Moses tar folket med seg til Rødehavet, hvor han blir tatt igjen av den egyptiske hær fordi faraoen nok en gang har ombestemt seg og vil ha slavene tilbake.

Moses klarer på mirakuløst vis å dele Rødehavet i to slik at israelittene kan bli ført gjennom, og havet drukner så den egyptiske hær. Moses tar folket med seg til Sinai-fjellet, hvor han går opp på fjellet i 40 dager for å snakke med Gud. Folket blir lei av å vente på han, og samler alt gullet sitt og smelter det sammen til en gullkalv som de tilber. I mellomtiden mottar Moses de 10 bud. Når han kommer ned fra fjellet og ser hva israelittene har gjort, beordrer han en grusom straff på dem. Israelittene kommer så til Kanan, det lovende land, men Moses dør på Sinai-fjellet og kommer seg aldri dit han har ledet folket i gjennom 40 år i ørkenen.

Når det gjelder historiene i 1. Mosebok og 2. Mosebok, finnes det ingen eksterne bevis eller kilder for noen av fortellingene, bortsett fra kildene som finnes i GT. Noen forskere mener tallet for 6, som er dagene Gud brukte på å skape verden, kan ha blitt feil oversatt, og heller kan bety lengre perioder enn det som er beskrevet i GT. Fortellingen om Noas ark, og at han tok med seg to av hvert dyr på flåten, stilles det også kritiske spørsmål til. Noen forskere mener at de dyrene som det står skrevet om at var på flåten, ikke kan ha vært det fordi det ikke finnes spor av at de eksisterte på denne tiden.

Når det gjelder de 10 landeplagene er forskere også særlig skeptisk til dette. At Nilen ble rød, kan være fordi den ble rammet av en epidemi i elven, dette er noe som har skjedd i verden i senere tider og kan forklare årsaken. Dette fører også til økt mengde frosker, og at fiskene dør. Det kan altså gi

forklaringen på mange av de sju landeplagene.

Noe annet forskere forholder seg kritisk til et vandringen gjennom ørkenen på 40 år. Det finnes ingen spor på at Moses og israelittene har reist gjennom ørkenen. Noen forklarer dette med at mennesker på flukt ikke etterlater seg spor slik at de som jakter på dem ikke skal finne dem, andre på at det er over 3000 år siden og derfor kan sporene ha forsvunnet. Andre forklarer det med at de ikke kan ha vært så mange som det står i GT, altså 600 000 menn, foruten barn og kvinner. Det hebraiske ordet som har blitt oversatt til 600 000 har blitt forsket på, og funnet ut at dersom det hadde blitt oversatt annerledes haddet det tilsvart tallet 5000. Noe som er logisk med Koranens fortelling, som sier de var noen tusener. Hvordan kan de dessuten ha vokst til å bli så mange, når det kun var 70 israelitter som bodde i Egypt i første omgang. Israelittene levde i svært dårlige kår, som fattigdom og slaveri, så mange forskere er kritisk til tallet på 600 000 menn. Dessuten ble det drept mange guttebarn rundt Moses sin fødetid.

Splittelsen av Rødehavet har også prøvd å blitt forklart med naturlige årsaker. Noen forskere mener at det kan ha oppstått et vulkanutbrudd ved Middelhavet, som har ført til at sjøen delte seg. Andre forskere skylder på at det kan ha vært like før en tsunami, noe som fører til at sjøen kan bli dratt i to forskjellige retninger pga. ekstrem vind.

Det siste dreier seg om hvorfor det ikke finnes noen tekster om at israelittene var i Egypt, når egypterne har skrevet så mye om andre folkeslag som prøvde å knekke dem og som de holdt til fange. Noen sier det kan ha vært fordi det var flaut å skrive om, siden de så lett måtte gi slipp på slavene sine.

Når det gjelder spørsmålet om å lese disse tekstene som historiske hendelser, er dette et stort forskningsområde. Vitenskapen tar helt avstand fra magi og overnaturlige ting, og prøver å forklare det overnaturlige i disse fortellingene med naturlige årsaker.

2) Thomasevangeliet

I Nag-Hammadi i 1945 ble Thomasevangeliet funnet på et gjemt bibliotek. Skriften ble funnet med 45 andre skrifter, tilsammen over 1000 tekststider fordelt på 13 papyrsruller. Disse tekstene ble datert bak til den 3-århundre, noe som tilsvarer at Thomasevangeliet er fra 200-tallet eller tidligere. Teksten ble funnet på koptisk, som er gammel egyptisk. Skriftene som ble funnet i Nag-Hammadi er blitt et eget og stort forskningsområde, og utstillingen er å finne på museum i Kairo. Forfatteren av Thomasevangeliet tros å være apostelen Didymos Judas Thomas, som var en av Jesus sine disipler. Didymos og Thomas betyr tvilling, og det snakkes i de synoptiske evangeliene om tvillingen. Judas har nok vært det opprinnelige navnet.

Hovedbudskapet i Thomasevangeliet er Jesus som visdomslærer, og mindre frelser. Thomas virker opptatt av at Jesus var mer en lærer for menneskene, enn han var en profet i dette evangelium. I Thomasevangeliet er det ingen frelseshistorie, ingen død, ingen dåp, ingen fødselshistorie og evangeliet har ikke det samme fokuset på enetidsperspektivet som de andre evangeliene har. Evangelium betyr "godt budskap" og handler om Jesu liv og lære. 50% av stoffet som finnes i Thomasevangeliet var allerede kjent fra før av i andre evangeliene. Thomas oppfordrer også flere ganger til å finne seg selv, og det har derfor blitt diskutert om Thomasevangeliet kan kalles gnostisk.

Felles for gnostikerne er troen på at kunnskap er veien til frelse. Gnosis betyr kunnskap. Gnostisismen dreier seg om at mennesket er fanget i sin egen kropp, det vil si sjelen er en fange. Den eneste måten for å bli frigjort er å få kunnskap om at man er fanget, fordi ingen mennesker vet at sjelen er fanget. Man ser på tilværelsen som et slags åndelig fengsel, hvor noen må fortelle menneskene at de er fanget. Gnostikerne tror at den materielle verden, som blir kalt Pleroma (Fylden), er en ond verden, fylt av eoner, som er åndelige vesener. Demurgien, som er den onde Gud, har skapt den materielle verden med en katastrofe og kastet menneskene ned i den. Men Gud fikk heldigvis klart å blåse en gudommelig gnist inn i menneskene før de forsvant ned i den materielle verden. Derfor kan de i det minste vende hjem, men de vet jo ikke at de er fanget. Derfor må noen fortelle dem det, og den personen er Jesus. Men hvordan kan Jesus komme ned til verden med dette

budskap, uten å bli ødelagt av den? Dette er en veldig sentralt spørsmål. Markion var en som hevdet han hadde svaret på dette. Markionismen dreier seg om at Jesus bare tilsynelatende levde. Det var et åndelig vesen som gikk inn i en kropp av kjøtt og blod, men det var ikke SELVE Jesus som gikk rundt på jorden. Noe som forklarer hvorfor Jesus ikke ble ødelagt av den materielle verden. Antropologen på denne tiden, altså verdenssynet, var preget av dualisme. Dualisme vil si motsetningen mellom to ting, altså at mennesket holder sjelen til fange. Etikken dreier seg altså om at sjelen må frigjøres fra kroppen. Mange gnostikere så for seg at det fantes tre typer mennesker på jorden. 1) Demurgiens skapninger. Disse er som dyr, og når de dør, så forsvinner de for godt. 2) Disse menneskene har sjel, men ingen guddommelig gnist og kan derfor ikke frigjøres. 3) De siste menneskene er de med guddommelig gnist, som kan frigjøres om de får kunnskap om at de er fanget. Det er ikke kommet fram til en enighet om hvorvidt Thomasevangeliet er gnostisk eller ikke.

Thomasevangeliet er et av de 4 evangeliene i NT (Det nye testamentet). Thomasevangeliet er ikke en del av den bibelske kanon, men en del av de apokryfiske evangeliene, de skriftene som kom inn i NT etter den bibelske kanon ble dannet. De syoptiske evangeliene har nok brukt Thomasevangeliet som kilde. Thomasevangeliet kan ligne på Q, som er den felles kilden man regner med Markus, Matteus og Lukas har brukt for å skrive evangeliene sine. De kalles de syoptiske evangeliene fordi de har en sammenheng, og mange identiske, eller nesten identiske vers. Det synoptiske problem dreier seg om tilblivelsen av disse evangeliene. Mange hevder at Lukas og Matteus nok har sittet med Markus-evangeliet foran seg når de skreiv, fordi de er så like. Markusevangeliet er det som blir hevdet å være eldst av de fleste, fordi det inneholder ikke like mye likt som de to andre. Det er mange teorier på hvilke evangelier som er eldst, men mest utbredt er nok tokildehypotesen. Tokildehypotesen dreier seg om at Matteus og Lukas har brukt TO kilder til å skrive evangeliene sine, nemlig Markus-evangeliet og Q-kilden, som kanskje kan være Thomasevangeliet. Noen hevder også at Thomasevangeliet kan være så gammelt som allerede da Paulus skrev brevene sine på 50-tallet.

Thomasevangeliet ble funnet på et gjemt bibliotek, vedsiden av hvor det har stått et munkekloster. Hvorfor ble disse tekstene gjemt? Svaret kan være at biskop Athanasius av Alexandria sendte ut et brev i 367. e.kr med 27 tekster som de kristne burde lese, hvor Thomasevangeliet ikke var en av dem. De skulle ikke lese de andre heretiske skriftene, sto det i brevet. Kanskje noen gjemte Thomasevangeliet i håp om å en dag få lov til å kunne lese det igjen.

Av: Sabina Abrahamsen